

Received / Makale Geliş Tarihi 06.09.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 30.10.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (59)
pp / ss 1110-1115

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.17488328
Mail: editor@pejoss.com

Seda Bakır

<https://orcid.org/0000-0003-1819-001X>

Bağımsız Araştırmacı

Antik Yunan'dan Ortaçağ'a Köprü: Boethius'un Müzik Teorisine Katkısı

A Bridge from Ancient Greece to the Middle Ages: Boethius' Contribution to Music Theory

ÖZET

Helenistik Dönemin son temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Boethius, aynı zamanda Antikçağ'ın son filozofu ve Ortaçağ felsefesinin ilk büyük düşünürlerinden biri olarak değerlendirilir. Felsefe tarihi açısından yaşadığı dönem, Antik Yunan düşüncesi ile Ortaçağ Hıristiyan dünyası arasında bir köprü oluşturması bakımından büyük önem taşır. Özellikle Aristoteles'in eserlerini Antik Yunanca'dan Latince'ye çevirmesi, yalnızca felsefi geleneğin sürekliliğini sağlamamış, aynı zamanda mantık, matematik ve müzik gibi disiplinlerin Ortaçağ dünyasında yeniden yorumlanmasına imkân vermiştir. Bu yönüyle Boethius, hem klasik kültürün taşıyıcısı hem de Ortaçağ'ın entelektüel zeminini kuran bir figür olarak dikkat çeker. Onun bu katkıları, felsefe tarihindeki konumunu "son Romalı, ilk skolastik" şeklindeki tanımlamayı haklı kılacak düzeyde önemli kılmıştır.

Bununla birlikte Boethius'un önemi yalnızca felsefi mirasla sınırlı değildir; o aynı zamanda dönemin en önemli matematikçilerinden ve müzik teorisyenlerinden biri olarak müzik tarihinde özel bir yer edinmiştir. Müzik teorisine ilişkin katkılarının en belirgin ifadesi, "De Institutione Musica" (Müzik Üzerine) adlı eseridir. Bu eser, Antikçağ'dan devralınan Pythagorasçı gelenek doğrultusunda müziği matematiksel oranlarla açıklarken, aynı zamanda kozmik düzenin bir yansıması olarak değerlendirmiştir. Ortaçağ boyunca Quadrivium'un temel unsurlarından biri hâline gelen bu yaklaşım, müziği yalnızca estetik bir sanat değil, aynı zamanda evrenin uyumunu ifade eden bilimsel bir disiplin olarak konumlandırmıştır. Dolayısıyla Boethius'un düşünceleri, müzik tarihine yön veren ve müziğin sistemleşmesine temel oluşturan bir miras bırakmıştır. Bu çalışmada, Boethius'un söz konusu eseri ışığında müziğe bakışı, müzik tarihi açısından taşıdığı önem ve müzik teorisinin gelişimine yaptığı katkılar ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Antikçağ, Ortaçağ, Roma, Aristoteles, Platon, Quadrivium.

ABSTRACT

Boethius, often regarded as one of the last representatives of the Hellenistic tradition, is simultaneously considered the final philosopher of Antiquity and one of the first great thinkers of the Middle Ages. From the perspective of the history of philosophy, his era is of crucial significance, as it represents a bridge between ancient Greek thought and the intellectual world of medieval Christianity. In particular, his translations of Aristotle's works from Greek into Latin not only ensured the continuity of the classical philosophical tradition but also enabled the reinterpretation of disciplines such as logic, mathematics, and music within the medieval context. In this respect, Boethius stands out both as a transmitter of classical culture and as a figure who laid the foundations of the medieval intellectual framework. These contributions justify his characterization in the history of philosophy as "the last Roman and the first scholastic."

However, Boethius's importance is not confined solely to philosophy; he also occupies a distinguished position in the history of mathematics and music theory. His most significant contribution to musical thought is embodied in *De Institutione Musica* (On Music). This work, rooted in the Pythagorean tradition inherited from Antiquity, explains music through mathematical ratios while simultaneously interpreting it as a reflection of cosmic harmony. Within the medieval educational system, this conception became one of the core elements of the Quadrivium, situating music not only as an aesthetic art but also as a scientific discipline that expressed the order of the universe. Consequently, Boethius's reflections left a lasting legacy that shaped the systematic foundations of Western musical thought. This study aims to analyze Boethius's perspective on music, the significance of his work for the history of music, and his enduring contributions to the development of music theory.

Keywords: Music, Antiquity, the Middle Ages, Roman, Aristotle, Plato, Quadrivium

1. GİRİŞ

Resmi olarak Anicius Manlius Severinus Boethius olarak bilinen Boethius, felsefe, müzik ve matematik gibi çeşitli disiplinlerde etkisi hissedilen bir filozof, devlet adamı ve teorisyeni. Müzik teorisine yaptığı katkılar, özellikle müzikoloji alanında çalışan sonraki akademisyenler için büyük önem taşımaktadır. Bu katkılar en açık biçimde *De institutione musica* adlı eserinde özetlenmiştir.

Boethius'un düşünceleri, Antik Yunan müzik felsefelerini ortaya çıkan Ortaçağ kavramlarıyla birleştirmiş ve böylece dönemin entelektüel manzarasını şekillendiren teorik bir temel oluşturmuştur. Onun müzikal düşüncesinin yapısal temeli, müziksel aralıkların anlaşılmasında gerekli gördüğü sayısal oranlar kavramı etrafında dönmektedir (Crossley, 2017; 2021).

Filozof, aynı zamanda "Felsefenin Tesellisi" adlı eseriyle de tanınır. Döneminde mevcut olan eserleri incelemiş, bunları Yunanca'dan Latinceye çevirerek hem bilimsel hem de kültürel aktarımın önemli bir figürü haline gelmiştir.

Her ne kadar müzik üzerine yazdığı beş ciltlik *De Institutione Musica*'nın, kendisinden önce yaşamış olan Nicomachus (MS 60–120)'un *Manual of Harmonics* adlı eserinden alıntılar içerdiği öne sürülse de bu metin başlı başına Boethius öncesinde var olan bütün Antik Yunan müzik teorisinin kapsamlı bir özeti niteliğindedir.

Boethius'un yazdığı bu önemli eser, iki açıdan değerlidir. Bir yandan Antik Yunan kültüründe gelişen müzik teorilerini sonraki kuşaklara aktarmıştır. Öte yandan müziğe yeni bakış açıları, farklı sistemler ve yorumlar kazandırarak Ortaçağ müzik düşüncesinin gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır.

Boethius, müziği bilgeliğe giden yollar arasında sayar. Dolayısıyla Hıristiyanlığın ortaya çıkıp, felsefe ile din ve Doğu ile Batı arasındaki ilişkilerin artmaya başladığı bir dönemde Boethius'un hem felsefe hem de müzik alanında yaptığı çeviri ve yorumların, dönemler ve kültürler arasında taşıyıcı bir rol oynamış olduğu söylenebilir. Buna örnek olarak, onun notaları harflerle isimlendirme yönteminin bugün hala birçok ülkede kullanılıyor olması gösterilebilir. Zaman içinde bu yazı bazı değişikliklerle günümüze ulaşır. Örneğin, 9. yüzyılın sonlarında Hucbald "De Harmonica Institutione" adlı eserinde Boethius yazısını, Fa anahtarının ikinci aralığındaki Do sesini, A harfiyle göstererek Do dizisini esas dizi kabul etmiştir. Fakat daha sonraları bu durum değişmiş ve A harfi, günümüzde olduğu gibi La sesi yerine kullanılmaya başlanarak asıl dizi, La dizisi olmuştur (Akan,2015:3).

2. ANİCUS MANLIUS TORQUATUS SEVERINUS BOETHIUS VE FELSEFESİ

Ortaçağ'ın erken döneminde müzik teorisi üzerine yazan en önemli düşünürlerden biri, hiç kuşkusuz Anicius Manlius Torquatus Severinus Boethius'tur (yaklaşık 480–525). Onunla birlikte Cassiodorus (480–573) ve Isidorus Hispalensis (560–634) de dönemin müzik teorisine dair kalem oynatmış üç önemli figür olarak anılmaktadır. Ancak Boethius, yalnızca *Felsefenin Tesellisi* (*De Consolatione Philosophiae*) adlı yapıtıyla değil, aynı zamanda müzik teorisinin en kapsamlı kaynaklarından biri olarak kabul edilen beş ciltlik *De Institutione Musica* eseriyle de felsefe ve müzik tarihine damgasını vurmuştur. Bu eser, Ortaçağ boyunca müzik düşüncesini şekillendirmiş ve modern müzik anlayışının temellerini atacak kavramsal çerçeveyi hazırlamıştır (Eco, 2010: 687).

Schrade (1947), Boethius'un müzik felsefesindeki temel yaklaşımın, matematiksel oranlar ve ses dizileri üzerinden evrensel uyumun temsiline odaklandığını ve bunun Ortaçağ müzik düşüncesinin şekillenmesinde merkezi bir rol oynadığını belirtir (Schrade, 1947: 192).

Boethius, yaşadığı dönemin sosyo-politik çalkantıları içerisinde üretimde bulunmuştur. Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşünün hemen sonrasına ve Ostrogot kralı Theodoric'in (yaklaşık 451–526) yönetimi altındaki kültürel çatışma ortamına tanıklık eden düşünür, Aryan barbarlar ile Katolik Romalıların bir arada yaşama projesine rağmen her iki taraftan gelen direnç nedeniyle sıkıntılı bir siyasal atmosferde eserlerini kaleme almıştır. Panofsky (1953), Boethius'un kültürel ve entelektüel ortamını, erken Ortaçağ Avrupa'sında sanat ve düşünce ile olan ilişkisi üzerinden değerlendirir; bu bağlamda onun eserleri, Antikçağ'dan Rönesans'a uzanan entelektüel bir köprü oluşturur (Panofsky, 1953: 45). Bu çalkantılı ortam, onun hem bir filozof hem de bir devlet adamı olarak konumunu belirlemiş, aynı zamanda yazılarının derin felsefi ve kültürel arka planını şekillendirmiştir (Akan, 2015: 4).

Boethius'un düşünsel kaynakları, büyük ölçüde Yeni-Pythagorasçı matematikçi Gerasalı Nicomachus'a (İS 1. yüzyıl) dayanmaktadır. Özellikle *Introductio Arithmetica* ve *Harmonikon Enkhiridion* gibi eserlerden beslenen Boethius, bu çalışmalardan hareketle müzik ve aritmetik üzerine giriş niteliğinde eserler kaleme almış ve bu eserler erken Ortaçağ boyunca eğitimin temel metinleri arasında yer almıştır. Onun mantık ve retorik konulu yazıları da aynı dönemde yoğun biçimde okunmuş, böylelikle Boethius, yalnızca bir müzik teorisyeni değil, aynı zamanda disiplinlerarası bir entelektüel olarak da etkili olmuştur (Masi, 1983: 45).

Felsefe tarihinde Boethius, Antik Yunan düşüncesinden Ortaçağ felsefesine geçişin en önemli temsilcilerinden biri olarak görülmektedir. Dante Alighieri, onu “son Romalı ve ilk skolastik” olarak nitelendirirken, bu tanım yalnızca kronolojik değil, aynı zamanda entelektüel sürekliliği ifade eder (Marenbon, 2003: 64). Nitekim Boethius, 476'da Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile 529'da Bizans İmparatoru Jüstinyen'in Atina'daki tüm pagan felsefe okullarını, Platon'un Akademisi ve Aristoteles'in Lisesi dahil olmak üzere, kapattığı tarihsel eşik arasında yaşamış ve üretmiştir. Bu bağlamda, Boethius'un varlığı Antikçağ'ın kapanışı ile Ortaçağ'ın açılışı arasında kültürel bir köprü işlevi görmektedir (Aktaran Akan, 2015: 4).

Boethius'un felsefi ve teorik yaklaşımında müziğin özel bir yeri vardır. Antikçağ'ın müzik algısını devralan Ortaçağ insanı için müzik, salt estetik bir uğraş değil, aynı zamanda matematik disiplinleri içinde değerlendirilen bir *mathesis* alanıydı. Eggebrecht'in ifadesiyle, “*ars musica* (müzik sanatı), yedi özgür sanatın ikinci grubu olan quadrivium'un bir parçası olarak kabul edilmiştir” (Eggebrecht, 1996: 112). Boethius, quadrivium kavramını ilk kez sistematik olarak tanımlayan kişi olarak, müziği aritmetik, geometri ve astronomiden ayrı görmenin imkânsız olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşım, müziğin yalnızca işitsel bir deneyim değil, aynı zamanda evrensel düzenin bir yansıması olarak düşünülmesine imkân tanımıştır. *De Institutione Musica* adlı eserde ortaya koyduğu sınıflandırma, müziği üç kategoriye ayırır: *musica mundana* (evrenin uyumu), *musica humana* (ruh ile beden arasındaki uyum) ve *musica instrumentalis* (duyularla algılanabilir müzik). Bu üçlü ayırım, müziğin hem metafizik hem de antropolojik boyutlarını vurgulamakta, onu yalnızca bir sanat olarak değil, kozmik düzenin bir parçası olarak konumlandırmaktadır (Boethius, çev. Bower, 1989: 37). Ortaçağ boyunca bu sınıflandırma, müzik teorisinin temeli haline gelmiş ve skolastik düşünürler tarafından defalarca yeniden yorumlanmıştır.

3. YEDİ ÖZGÜR SANAT VE QUADRİVİUM

İlk grup Trivium	İkinci grup Quadrivium
Gramer	Aritmetik
Diyalektik	Müzik
Retorik	Geometri
	Astronomi

Doğanın incelenmesini kapsayan bu disiplinleri quadrivium terimiyle ilk kez Boethius birleştirmiş ve onları “bilgelige giden dört yol” olarak ifade etmiştir. Boethius'un quadrivium alanındaki çevirileri şunlardır:

Geç Antikçağ'dan Ortaçağ'a aktarılan bilimsel ve felsefi bilgi birikiminin en önemli temsilcilerinden biri, şüphesiz Anicius Manlius Severinus Boethius'tur (yaklaşık 480–524). Onun *De Arithmetica*, *De Institutione Musica*, *De Geometria* ve kayıp eseri *De Astronomia*, yalnızca klasik Yunan düşüncesinin Ortaçağ'daki devamlılığını değil, aynı zamanda “quadrivium” adı verilen eğitim sisteminin şekillenmesinde de belirleyici bir rol oynamıştır (Masi, 1983: 45). Bu dört eser, Boethius'un antik kaynaklara dayalı çeviri ve yorumlama faaliyetleri aracılığıyla Batı Avrupa'da bilimsel bilgi aktarımının sürekliliğini sağlamıştır.

De Arithmetica iki cilt halinde kaleme alınmış olup, büyük ölçüde İS 2. yüzyılda yaşamış ünlü matematikçi Gerasalı Nicomachus'un *Introductio Arithmetica* adlı eserinin Latinceye aktarımı ve yorumlarından oluşmaktadır. Boethius, yalnızca çeviri yapmakla kalmamış, aynı zamanda sayılar kuramını Platoncu ve Pythagorasçı bir perspektiften yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda sayıların yalnızca matematiksel değil, aynı zamanda kozmolojik ve metafiziksel anlamları üzerinde durmuştur. Örneğin, “sayıların ilkeleri, varlığın düzenini anlamak için bir anahtardır” ifadesi (Nicomachus, çev. D'Ooge, 1926: 15), Boethius'un düşüncesinde matematiğin felsefi değerini vurgulamaktadır. Ortaçağ boyunca bu eser, skolastik düşünürler için temel bir başvuru kaynağı olmuş ve üniversite müfredatında uzun süre varlığını sürdürmüştür (Folkerts, 2006: 221).

Beş ciltten oluşan *De Institutione Musica*, müzik teorisi açısından Batı düşünce tarihinde son derece önemli bir yere sahiptir. Eserin ilk dört kitabı, Nicomachus'un *Harmonikon Enkhiridion* adlı çalışmasına dayanırken, beşinci kitap ise Batlamyus'un *Harmonica* adlı eserinden türetilmiştir (Bower, 1989: 5). Boethius burada müziği üç kategoriye ayırır: *musica mundana* (evrenin uyumu), *musica humana* (insan ruhu ile beden arasındaki uyum) ve *musica instrumentalis* (duyularla algılanabilir çalgı müziği). Bu üçlü sınıflandırma, müziğin yalnızca estetik değil, aynı zamanda kozmolojik ve ahlaki bir düzenin parçası olarak değerlendirilmesine olanak tanımıştır. Boethius'un şu ifadesi bu yaklaşımı özetler: "Hiçbir şey, ruhun eğitiminde müzikten daha güçlü değildir" (Boethius, çev. Bower, 1989: 37). Dolayısıyla *De Institutione Musica*, Ortaçağ müzik teorisinin temel kaynağı haline gelmiş, Guido d'Arezzo gibi sonraki müzik teorisyenleri üzerinde derin etkiler bırakmıştır (Christensen, 2002: 77).

De Geometria ise Euclides'in görüşleri temelinde yazılmış bir eserdir. Her ne kadar günümüze yalnızca parçalar hâlinde ulaşmış olsa da, eserin Ortaçağ eğitiminde geometrinin kavranış biçimini şekillendirdiği bilinmektedir. Boethius'un Euclides'i takip ederek geometrinin temel ilkelerini sistematik biçimde sunduğu ve bu ilkeleri quadrivium'un bir parçası olarak entelektüel eğitimin merkezine yerleştirdiği anlaşılmaktadır (Folkerts, 2006: 225). Eserde özellikle "nokta, çizgi ve yüzey" gibi temel geometrik kavramların felsefi açıdan da yorumlandığı aktarılmaktadır (Euclides, çev. Heath, 1956: 21). Böylelikle geometri, yalnızca teknik bir disiplin olmaktan çıkıp metafizik bir bağlama yerleştirilmiştir.

Boethius'un dördüncü eseri olan *De Astronomia* ise ne yazık ki günümüze ulaşmamıştır. Ancak antik kaynaklara yapılan göndermelerden, bu eserin büyük olasılıkla Ptolemaios'un *Almagest*'ine ve muhtemelen Hipparchos'un astronomik görüşlerine dayandığı düşünülmektedir (Tester, 1987: 102). Boethius'un astronomiyi quadrivium'un son halkası olarak görmesi, gök cisimlerinin hareketlerinin ilahi düzenin bir yansıması olduğu yönündeki Ortaçağ düşüncesiyle uyumlu bir perspektifin benimsendiğini göstermektedir. Dolayısıyla *De Astronomia*, kaybolmuş olsa da Boethius'un kozmolojik bütünlük anlayışının önemli bir parçasını temsil etmektedir.

Boethius'un bu dört eseri, yalnızca Yunan bilim geleneğinin Latinceye aktarılması bakımından değil, aynı zamanda Ortaçağ düşüncesinde bilimsel bilginin felsefi ve teolojik temellere oturtulması açısından da belirleyici bir rol oynamıştır. Onun çalışmaları sayesinde Nicomachus, Euclides ve Ptolemaios gibi düşünürlerin görüşleri Batı Avrupa'da yüzyıllar boyunca canlı kalmış, quadrivium çerçevesinde bilimsel eğitimin ana sütunlarını oluşturmuştur. Böylece Boethius, "son Romalı ve ilk skolastik" olarak, klasik bilim ile Ortaçağ felsefesi arasında köprü kuran en önemli figürlerden biri olmuştur (Marenbon, 2003: 64).

Bu ders kitapları, ortaçağın bu konular hakkında bildiği hemen hemen her bilgiyi içermekteydi. Boethius'un, hem felsefe hem de müzik alanında yaptığı çeviri ve yorumlar, dönemler ve kültürler arasında taşıyıcı bir rol oynar. Buna örnek olarak, onun notaları harflerle isimlendirme yönteminin, bugün hala birçok ülkede kullanılıyor olması gösterilebilir. Çok sesliliğin yanı sıra yazıya dökülebilir olması Batı müziğini diğer müziklerden ayırt etmektedir. Sayılar ve aritmetik üzerinden rasyonalize edilmesi ve bir kalıba sokulması ve yazıya dökülebilmesi, Batı müziğinin aynı zamanda tarihsel olarak ortaya konabilirliğini beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, belli bir ölçüye göre yazıya aktarılabilirlik ve formel kalıpların ortaya konulabilmesi Batı müziğini aynı zamanda bir düşünce enstrümanı hâline getirmiştir.

4. BOETHIUS, MÜZİK VE DE INSTITUTIONE MUSICA

Romalı filozof Severinus Boethius'un *De institutione musica* [Müzik Eğitimi Üzerine] adlı eseri, yalnızca Antik Yunan düşüncesinin bir aktarımı olmakla kalmayıp, Karolenj döneminden itibaren Ortaçağ Avrupa'sında müzik teorisinin temel kaynaklarından biri olarak kabul edilmiştir. Augustinus'un müzik anlayışına yön veren ve Ortaçağ düşüncesinin teorik altyapısını besleyen bu eser, Yunanların ses sistemlerini matematiksel oranlarla tanımlanmış bir skalaya uyarlayarak, müziği yalnızca işitsel bir deneyim değil, aynı zamanda rasyonel ve kozmik bir düzenin ifadesi olarak konumlandırmıştır (Eco, 2010: 869). Boethius'un bu yaklaşımı, Gregoryen melodilerin modal sistemler çerçevesinde sınıflandırılmasıyla uyumlu bir çerçeve sunmuş, böylece Antik ses dizgeleri ile Ortaçağ litürjik pratiği arasında bir köprü kurmuştur. Rimple (2003), Boethius'un özellikle *Ars Subtilior* geleneği üzerindeki etkisinin, matematiksel oranlarla müziği sistemleştirme anlayışı üzerinden şekillendiğini ve bu yaklaşımın Ortaçağ'ın geç dönemlerinde ritmik ve melodi deneylerinde etkili olduğunu vurgular (Rimple, 2003: 12).

Boethius'un eserinin en dikkat çekici boyutlarından biri, Platoncu bir mirasın devamı niteliğinde olan "kürelerin müziği" temasına yaptığı göndermedir. Bu görüş, evrenin uyum ve düzeninin işitilmeyen bir müzik olarak tasavvur edilmesini içerir ve kozmolojik düşüncenin merkezine müziği yerleştirir. Eco'ya göre, Ortaçağ'da güzellik ve sanat anlayışı, matematiksel oranlar ve kozmik uyum ile doğrudan

bağlantılıdır; müzik, hem duyuşsal hem de ruhsal bir deneyim aracılığıyla bu uyumu somutlaştırır (Eco, 1986: 45). Le Goff'a göre ise, Ortaçağ insanı için toplumsal ve kültürel hayat, dinî inançlar ve ritüellerle sıkı bir şekilde iç içeydi; bu durum, müzik ve sanatın yalnızca estetik değil, aynı zamanda toplumsal ve ritüel bağlamda da anlaşılması gerektiğini gösterir (Le Goff, 2005: 132). Say (2019), Batı müzik geleneğinde Boethius'un sistematik yaklaşımının, müzik tarihinin gelişiminde bir dönüm noktası olduğunu ve modern müzik anlayışının temel kavramlarının bu dönemden izlendiğini vurgular (Say, 2019: 58). Bu perspektif, Boethius'un *musica mundana* ve *musica humana* kavramlarını daha geniş bir estetik ve felsefi bağlam içine yerleştirmemize imkân tanır. Dolayısıyla *De institutione musica*, yalnızca teorik bir müzik kitabı değil, aynı zamanda kozmik düzenin felsefi bir yorumu olarak da işlev görmüştür. Bu bağlamda Boethius, Aristoteles'in *De Interpretatione* üzerine yazdığı yorumda da felsefesinin amacını Platon ve Aristoteles'in harmoniye dair düşüncelerini çözümlenmek olarak tanımlamış; Platon'un *Timaios*'unda dile getirdiği "evren ruhunun müzikal bir uyumun ürünü olduğu" görüşünü benimseyerek müzik ile kozmik yapı arasında doğrudan bir ilişki kurmuştur (Yaşat, 2003: 30).

Boethius'un müzik teorisine katkılarının başında, ses gamına dayalı olarak yedi ayrı sekizli turu (oktav dizileri) ya da aktarma skalalarını belirlemesi gelir. Bunlara verdiği "mod" ya da "ton" adlandırması, Ortaçağ teorisyenleri için büyük önem taşımış; Gregoryen litürji mod sistemi ile bağlantılar kurmalarına imkân sağlamıştır. Gregoryen modları ile Boethius'un tanımladığı modlar tam anlamıyla örtüşmese de, her ikisinin temelinde iki ortak ilkenin bulunduğu görülür: birincisi, müziğin sekizli aralık bağlamında ele alınması; ikincisi ise yarım tondan daha küçük aralıkların sistem dışında bırakılmasıdır. Bu iki ilke, hem Antik hem de Ortaçağ müzik teorisinin sürekliliğini işaret eden önemli göstergelerdir.

Boethius'un Pythagorasçı geleneğe dayanan açıklamaları, Batı müziğinin matematiksel temellerini oluşturmuştur. Ona göre, Pythagoras'ın çekiçlerin ağırlıklarından hareketle keşfettiği müzik aralıklarının değişmez oranları, uyumun bilimsel temelini ortaya koyar. Bu yaklaşımla sekizli aralık (2:1), birlik ve eşitlik duygusunu ifade eden en saf oran olarak kabul edilirken, bu temel ilişki beşli (3:2) ve dördü (4:3) oranlarıyla desteklenmiştir. Söz konusu oranların çarpımıyla türetilen on ikilik (3:1) ve çift sekizli (4:1) gibi bileşik aralıklar da müzikal uyumun evrensel yasaları olarak değerlendirilmiştir. Boethius'un bu oranlarda kullandığı ilk dört doğal sayı (1, 2, 3, 4), Pythagoras'ın "mükemmel sayı" olarak tanımladığı 10'un temelini oluşturur ve böylece matematiksel düzen ile metafizik uyum arasında güçlü bir bağ kurulur.

Öte yandan *De institutione musica*, yalnızca büyük aralıkların oranlarını değil, aynı zamanda küçük aralıkların ve müziksel yapıların incelenmesini de içerir. Boethius, ton ve yarım ton aralıklarını ele alırken özellikle 9:8 oranına dikkat çekmiş; bu oranın aynı değere sahip iki eşit yarım tona bölünmesinin imkânsızlığına işaret etmiştir. Ortaçağ temsili derinlemesine bir eşduyumsallık taşırdı: bir imgenin görülmesi, onu çevreleyen seslerden, kokulardan ve hareketlerden asla bağımsız değildi (Binski, 1996, s. 141). Bu problem, müzik teorisinin yüzyıllar boyunca süren temel sorularından biri olmuş, Ortaçağ'da ise "major" ve "minör" yarım ton ayırımının yanı sıra, bunların arasındaki fark olarak tanımlanan "koma" üzerine yapılan tartışmaların kaynağını oluşturmuştur. Bu tartışmalar, yalnızca teorik değil, aynı zamanda pratik açıdan da önem taşımış; müzik notasyonunun gelişimi ve sistematizasyonu açısından belirleyici rol oynamıştır (Eco, 2010: 879).

5. SONUÇ

Boethius'un *De Institutione Musica* adlı eseri, yalnızca dönemin müzik teorisine yönelik bir inceleme olmanın ötesine geçerek, felsefi ve kozmolojik bir sistemin parçası hâline gelmiştir. Onun yaklaşımı, müziği yalnızca işitsel bir fenomen olarak değil, aynı zamanda matematiksel düzenin, evrensel armoninin ve insan ruhunun uyumunun bir yansıması olarak ele alır. Bu bakış açısı, müziği estetik bir uğraş olmaktan çıkararak onu bilgi, erdem ve kozmik düzenin bir aracı konumuna taşımıştır. Böylelikle Boethius, müziği yalnızca sanatın değil, aynı zamanda bilginin, ahlakın ve metafiziğin alanına dâhil eden bütüncül bir çerçeve sunmuştur.

Eserin etkisi yalnızca teorik düzeyde kalmamış, pratik müzik teorisinin gelişiminde de belirleyici olmuştur. Notaların harflerle adlandırılması, ses dizilerinin sistemleştirilmesi ve aralıkların matematiksel oranlarla ifade edilmesi, sonraki yüzyıllarda Batı müziğinin kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda Boethius'un katkıları, Guido d'Arezzo'dan başlayarak skolastik müzik teorisyenlerine ve oradan da Rönesans ile Barok dönemlerin teorik birikimine kadar kesintisiz bir etki alanı yaratmıştır. Dolayısıyla onun yazıları, Ortaçağ müzik düşüncesinin hem başlangıç noktası hem de sonraki kuşaklar için vazgeçilmez bir referans kaynağı olmuştur.

Felsefi açıdan bakıldığında, Boethius'un müzik anlayışı, Antikçağ düşüncesinin Ortaçağ'a aktarılmasında merkezi bir rol oynamıştır. Pythagorasçı sayı mistisizmi, Platon'un kozmik armoni anlayışı ve Aristoteles'in mantıksal çerçevesi, onun kaleminde yeniden yorumlanarak Hıristiyan Ortaçağ dünyasının epistemolojik yapısına entegre edilmiştir. Bu durum, Boethius'u yalnızca bir çevirmen ya da aktarıcı olmaktan çıkarıp, farklı gelenekler arasında bir köprü kuran ve yeni bir düşünsel evren inşa eden özgün bir entelektüel figür konumuna taşır.

Sonuç olarak, Boethius'un müzik felsefesi ve teorisi, Batı müzik tarihinin kavramsal temelini atan, kültürler arası aktarımı mümkün kılan ve modern müzik biliminin metodolojik zeminini hazırlayan en önemli kilometre taşlarından biridir. Onun mirası, bugün hâlâ müzik teorisi, estetik ve felsefe alanlarında bir referans noktası olmayı sürdürmekte; müziğin insanlık kültüründeki yeri ve işlevine dair tartışmalara evrensel bir boyut kazandırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akan, N. (2015). Boethius ve Müzik. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 8(16), ss.1-11.
- Binski, P. (1996). *Medieval death: Ritual and representation*. Cornell University Press.
- Boethius. (1989). *Fundamentals of Music (C. Bower, Trans.)*. New Haven: Yale University Press.
- Bower, C. (1989). "Boethius and the Transmission of Greek Music Theory to the Middle Ages." In *Fundamentals of Music* (pp. 1–45). New Haven: Yale University Press.
- Christensen, T. (2002). *The Cambridge History of Western Music Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crossley, J. (2017). The writings of boethius and the cogitations of jacobus de ispania on musical proportions. *Early Music History*, 36, 1-30. <https://doi.org/10.1017/s0261127917000043>
- Eco, U. (1986). *Art and beauty in the Middle Ages*. Yale University Press.
- Eco, U. (2010). *Ortaçağ Barbarlar, Hıristiyanlar, Müslümanlar*, Alfa Yayıncılık.
- Euclides. (1956). *The Thirteen Books of the Elements* (T. L. Heath, Trans.). New York: Dover Publications.
- Folkerts, M. (2006). "Boethius and the Early Medieval Mathematics." In H. L. L. Busard (Ed.), *Mathematics and the Historian's Craft* (pp. 219–235). Springer.
- Le Goff, J. (2005). *Ortaçağ uygarlığı* (Çev. S. Özbudun). İmge Kitabevi.
- Masi, M. (1983). *Boethian Number Theory: A Translation of the De Institutione Arithmetica*. Amsterdam: Rodopi.
- Nicomachus of Gerasa. (1926). *Introduction to Arithmetic* (M. L. D'Ooge, Trans.). Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Panofsky, E. (1953). *Early Netherlandish painting: Its origins and character*. Harvard University Press.
- Say, A. (2019). *Müzik Tarihi, İstanbul*, Türkiye: Işık Yayınları.
- Schrade, L. (1947). Music in the Philosophy of Boethius Source: The Musical Quarterly, Oxford University Press, Apr., 1947, Vol. 33, No. 2 ss. 188-200.
- Rimple, M. (2003). Boethius, Mathematics, and the Mensural Experimentation of the "Ars Subtilior, Carmina Philosophiae, 2003, Vol. 12 (2003), ss. 1-47.
- Tester, S. J. (1987). *A History of Western Astrology*. Woodbridge: Boydell Press.
- Yaşat, C. D. (2003). *Ortaçağ estetik duyarlılığı ve Boethius'un müzik felsefesi*. İnsancıl Yayınları.